

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 388

**Teoria rachunkowości,
sprawozdawczość i analiza finansowa**

Redaktor naukowy
Bartłomiej Nita

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: Hanna Jurek
Łamanie: Adam Dębski
Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.p

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-505-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail:econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp.....	11
------------	----

Część 1. Teoria i wyzwania rachunkowości

Ewa Wiktoria Babuška: Badania naukowe w rachunkowości	15
Halina Buk: Typologia i wycena przychodów z tytułu niestandardowych relacji z klientami	23
Małgorzata Cieciora: Behawioralne aspekty rachunkowości we współczesnej gospodarce – zarys problemu	32
Beata Dratwińska-Kania: Teoretyczne problemy sprawozdawania o ryzyku	41
Dawid Garstecki: Czy rachunkowość społecznej odpowiedzialności zasługuje na miano paradygmatu?.....	49
Waldemar Gos: Nauka rachunkowości – głos w dyskusji.....	57
Wojciech Hasik: Koncepcyjne i społeczne determinanty sądów etycznych w rachunkowości w Polsce	68
Marcin Jędrzejczyk: Wyzwania współczesnej rachunkowości w zakresie translacji wartości ekonomicznych.....	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-usługi w rachunkowości na przykładzie internetowych biur rachunkowych	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Studium przypadku jako metoda badawcza w nauce rachunkowości – analiza metodologiczna przykładowych zastosowań	95
Joanna Koczar: Ewolucja polityki rachunkowości w praktyce gospodarczej Federacji Rosyjskiej.....	107
Alina Kozarkiewicz: Kreatywność: nowe wyzwanie badawcze dla współczesnej rachunkowości	115
Mirosława Kwiecień: Dylematy współczesnej rachunkowości.....	123
Tomasz Lewandowski: Mniej więcej dobrze czy dokładnie źle – przydatność informacji w systemie rachunkowości	137
Wojciech A. Nowak: Ku standaryzacji rachunkowości sektora publicznego w Unii Europejskiej	148
Marcin Osikowicz: Rachunkowość jednostek mikro według ustawy o rachunkowości	159
Piotr Szczypa: Nauczanie rachunkowości – współczesne uwarunkowania i dylematy	167
Anna Szychta: Pozytywna teoria rachunkowości jako koncepcja głównego nurtu badawczego	176

Joanna Zuchewicz: Współczesne determinanty rozwoju rachunkowości	189
---	-----

Część 2. Sprawozdawczość

Dorota Adamek-Hyska: Funkcja sprawozdawcza rachunkowości jednostki samorządu terytorialnego	201
Anna Balicka: Wskaźniki środowiskowe w zewnętrznej sprawozdawczości środowiskowej	212
Katarzyna Bareja: Aktywa niematerialne a priorytet w sprawozdawczości finansowej.....	221
Kinga Bauer: Kierunki zmian sprawozdawczości finansowej w postępowaniu upadłościowym.....	229
Stanisław Hońko: Nadmiar informacji w sprawozdaniu finansowym – możliwe kierunki reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Sprawozdawczość finansowa jednostek mikro w aspekcie zasady wiernego i rzetelnego obrazu.....	246
Mariusz Karwowski: Model biznesu jako nowe wyzwanie sprawozdawczości zewnętrznej.....	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Polityka rachunkowości, wartości szacunkowe oraz błędy z lat ubiegłych w świetle proponowanych i wprowadzonych zmian w KSR nr 7.....	263
Grzegorz Lew: Propozycja rozszerzenia zakresu opinii i raportu z badania sprawozdania finansowego.....	276
Bartłomiej Nita: Sprawozdawczość segmentowa jako przejaw konwergencji rachunkowości finansowej i rachunkowości zarządczej.....	285
Józef Pfaff: Sprawozdawczość z badania ustawowego jednostek zainteresowania publicznego – ocena proponowanych kierunków zmian	295
Katarzyna Piotrowska: Proces innowacyjny w aspekcie aktywów kompetencyjnych.....	304
Lucyna Poniatowska: Zmiany w sprawozdawczości finansowej w regulacjach ustawy o rachunkowości	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Segmenty operacyjne w sprawozdaniach finansowych spółek giełdowych – porównywalność czy różnorodność informacji	322
Paweł Rumniak: Consolidated reporting – beyond financial statements.....	331
Agnieszka Tłaczala: Prezentacja oraz ujawnianie informacji finansowych – zmiany w MSSF	349

Część 3. Analiza finansowa

Małgorzata Cygańska: Wykorzystanie analizy finansowej do oceny rentowności szpitali – wybrane problemy	363
Beata Iwasieczko: Analiza finansowa w organizacji inteligentnej.....	373
Magdalena Kowalczyk: Kierunki rozwoju analizy finansowej i strategicznej w jednostkach samorządu terytorialnego.....	381
Piotr Oleksyk: Wykorzystanie narzędzi analizy finansowej w planowaniu finansowym jednostek samorządu terytorialnego	389

Summaries

Part 1. Theory and accounting challenges

Ewa Wiktoria Babuška: Research in financial accounting	15
Halina Buk: Typology and revenue valuation from nonconventional transactions with customers	23
Małgorzata Ciecziura: Behavioral aspects of accounting in today's economy – an outline of the problem	32
Beata Dratwińska-Kania: Theoretical problem of a report on risk.....	41
Dawid Garstecki: Can social responsible accounting be called a paradigm?	49
Waldemar Gos: Accounting science – a say in the discussion	57
Wojciech Hasik: Conceptual and social determinants of ethical judgment in accounting – Polish perspective	68
Marcin Jędrzejczyk: Contemporary accounting challenges in the field of economic value translation	77
Krzysztof Jonas, Katarzyna Świetła: E-services in accounting	87
Katarzyna Klimczak, Anna Wachowicz: Case study as a research method in accounting – methodological analysis of selected applications	95
Joanna Koczar: Evolution of accounting policy in the economic practice of the Russian Federation.....	107
Alina Kozarkiewicz: Creativity: new challenge for research in contemporary accounting.....	115
Mirosława Kwiecień: Dilemmas of contemporary accounting	123
Tomasz Lewandowski: About well or exactly wrong – usefulness (suitability) of information in accounting system	137
Wojciech A. Nowak: Public sector accounting in the European Union: towards standardization.....	148
Narcin Osikowicz: Accounting of micro units based on the Accounting Act	159

Piotr Szczypa: Accounting teaching and contemporary conditions and dilemmas.....	167
Anna Szycha: Positive accounting theory as the main stream accounting research concept	176
Joanna Zuchewicz: Contemporary determinants in the development of accounting	189

Part 2. Reporting

Dorota Adamek_Hyska: Reporting function of accounting in a territorial self-government unit.....	201
Anna Balicka: Environmental indicators of external environmental reporting	212
Katarzyna Bareja: Intangible assets and the priority in financial statements	221
Kinga Bauer: Financial reporting trends in insolvency proceedings	229
Stanisław Hońko: Excess of information in the financial statements – possible directions for reform.....	238
Angelika Kaczmarczyk: Micro units reporting in the context of true and fair view.....	246
Mariusz Karwowski: Business model as a new challenge of external reporting	255
Katarzyna Kostyk-Siekierska: Accounting policies, estimates and errors from previous years in the light of the proposed and introduced changes in the National Accounting Standard No. 7.....	263
Grzegorz Lew: Proposal for extending the scope of opinion and report on the financial statements	276
Bartłomiej Nita: Segment reporting as the manifestation of the convergence of financial accounting and management accounting	285
Józef Pfaff: Reporting in the statutory audits of public interest entities – assessment of the proposed changes.....	295
Katarzyna Piotrowska: Innovation process in the aspect of competence assets.....	304
Lucyna Poniatowska: Changes in financial reporting in the regulations of the Accounting Act.....	314
Piotr Prewysz-Kwinto, Grażyna Voss: Operating segments in the financial statements of public companies – comparability or diversity of information	322
Paweł Rumniak: Skonsolidowane raportowanie – wychodząc poza raportowanie finansowe	331
Agnieszka Tłaczała: Presentation and disclosure of financial information – changes in IFRS.....	349

Part 3. Financial analysis

Małgorzata Cygańska: The usage of financial analysis to evaluate the hospitals financial performance – selected problems	363
Beata Iwasieczko: Financial analysis in intelligent organization.....	373
Magdalena Kowalczyk: Trends in development of financial and strategic analysis in local government units	381
Piotr Oleksyk: Adoption of financial analysis tools in financial planning of local government units	389

Mariusz Karwowski

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

e-mail: mkarwo@sgh.waw.pl

MODEL BIZNESU JAKO NOWE WYZWANIE SPRAWOZDAWCZOŚCI ZEWNĘTRZNEJ

BUSINESS MODEL AS A NEW CHALLENGE OF EXTERNAL REPORTING

DOI: 10.15611/pn.2015.388.26

Streszczenie: Celem artykułu jest prezentacja badań literaturowych dotyczących modelu biznesu i sprawozdawczości zewnętrznej. W pierwszej części opracowania zaprezentowano różne definicje i typy modelu biznesu. Stwierdzono, że ten termin nie ma uzgodnionego znaczenia. Pomimo znacznych różnic w definicjach modeli biznesu, zidentyfikowano kilka wspólnych elementów. W drugiej części zauważono, że sprawozdawczość zewnętrzna powinna odzwierciedlać model biznesu. Opis modelu powinien pomóc użytkownikom zrozumieć szanse i ryzyka związane z daną firmą. W tej części rozróżniono także koszt historyczny, wartość godziwą, koszt odtworzenia i wartość odzyskiwalną, ponieważ różne metody wyceny są odpowiednie dla różnych modeli. Należy podkreślić, że model biznesu dotyczy również ujmowania przychodów i alokacji kosztów. We wnioskach artykułu stwierdzono, że model biznesu stał się nowym wyzwaniem sprawozdawczości zewnętrznej.

Słowa kluczowe: model biznesu, raportowanie zewnętrzne.

Summary: The article presents the literature research concerning business model and external reporting. The first part of the paper presents different definitions and types of business model. It concludes that the term has no agreed meaning. Despite considerable differences in business model definitions, several common elements were identified. The second part argues that external reporting should reflect business model. In particular description of business model should help users to understand the opportunities and risks that the firm faces. This part also distinguishes between historical cost, fair value, replacement and recoverable cost, because different methods of measurement are appropriate for different models. It is underlined that the business model also concerns revenue recognition and cost allocation. The article concludes that the business model has become a new challenge of external reporting.

Keywords: business model, financial reporting.

1. Wstęp

Model biznesu jest coraz bardziej popularną koncepcją w naukach o zarządzaniu. Częstotliwość wykorzystania tego pojęcia wzrosła pod koniec XX wieku w związku z koniecznością opisu komputerowych modeli zdarzeń i procesów biznesowych [Page 2014, s. 684]. Model biznesu stosowany jest również, najczęściej w sposób pośredni, w sprawozdawczości zewnętrznej.

Celem opracowania jest prezentacja koncepcji modelu biznesu jako nowego wyzwania sprawozdawczości zewnętrznej. Metodą badawczą wykorzystaną w niniejszej publikacji były studia literaturowe.

2. Definicja i typologia modelu biznesu

Nie ma jednej, powszechnie przyjętej definicji modelu biznesu [IR 2011, s. 10]. W tabeli 1 zaprezentowano wybrane definicje modelu biznesu występujące w literaturze z zakresu zarządzania i rachunkowości.

Tabela 1. Wybrane definicje modelu biznesu występujące w literaturze z zakresu zarządzania i rachunkowości

Autorzy i rok publikacji	Definicja
Osterwalder, Pigneur [2012, s. 18]	Model biznesu opisuje przesłanki stojące za sposobem, w jaki organizacja tworzy wartość oraz zapewnia i czerpie zyski z wytworzonej wartości
Falencikowski [2013, s. 37]	Model biznesu to względnie odosobniony wieloskładnikowy obiekt konceptualny, opisujący prowadzenie biznesu poprzez artykułowanie logiki tworzenia wartości dla klienta i przechwytywania części tej wartości dla przedsiębiorstwa
Duczowska-Piasecka (red.) i in. [2013, s. 133]	Model biznesu zdefiniować można jako koncepcyjne narzędzie zawierające zestaw elementów i ich relacji z wyznaczonymi celami, i pozwala wyeksponować biznesową logikę każdej firmy; jest to zarazem opis wartości, którą przedsiębiorstwo jest w stanie dostarczyć jednemu lub wielu segmentom rynku i samej organizacji wraz z jej powiązaniem sieciowymi z partnerami w celu wytworzenia tej wartości
Weill i in. [2005, s. 1]	Model biznesu opisuje funkcjonowanie biznesu i sposób, w jaki firma zarabia pieniądze
Lambert [2008, s. 282]	Model biznesu umożliwia zrozumienie logiki biznesu oraz infrastruktury niezbędnej do operacjonalizacji tej koncepcji
Page [2014, s. 685]	Model biznesu można scharakteryzować jako sposób, w jaki firma generuje lub zachowuje wartość w dłuższym okresie

Źródło: opracowanie własne.

Na podkreślenie zasługuje monografia Falencikowskiego [2013, s. 22-36], w której poddano analizie 66 definicji i składników modelu biznesu. Na podstawie

przeprowadzonego badania stwierdzono, że podstawowymi funkcjami modelu biznesu są tworzenie wartości i przechwytywanie wartości na rzecz przedsiębiorstwa, którego miernikiem jest wynik finansowy (por. [EFRAG 2013, p. A.2.c]). Natomiast w dokumencie IR [2013, s. 2-3, 15-19] zidentyfikowano 27 definicji pochodzących z artykułów zarówno profesjonalnych, jak i naukowych, źródeł internetowych i blogów. Pomimo znacznych różnic w definicjach modeli biznesu, stwierdzono powtarzające się elementy: zdolność do zarabiania pieniędzy, zasoby i możliwości, działania, sposób, w jaki firma tworzy wartość dla jej klientów i innych interesariuszy. W tabeli 2 zaprezentowano schemat modelu biznesu.

Tabela 2. Schemat modelu biznesu

Kluczowi partnerzy	Kluczowe działania	Propozycja wartości	Relacje z klientami	Segmenty klientów
	Kluczowe zasoby		Kanały	
Struktura kosztów			Strumień przychodów	

Źródło: [Osterwalder, Pigneur 2012, s. 22-23].

Według Osterwalder, Pigneur [2012, s. 22-34] na model biznesu składa się dziewięć podstawowych elementów, które wpisują się w logikę zarabiania pieniędzy przez firmę, z których na szczególną uwagę zasługują segmenty klientów oraz propozycja wartości. Klienci stanowią oś każdego modelu biznesu. Z kolei propozycja wartości opisuje zbiór produktów, które generują wartość dla konkretnego segmentu klientów. Propozycja wartości to powód, dla którego klienci przedkładają ofertę danej firmy ponad oferty konkurencyjne (por. [Lambert 2008, s. 284, EFRAG 2013, p. 3.24]).

Tabela 3. Macierz modeli biznesu

Rodzaj aktywów \ Rodzaje praw	Aktywa finansowe	Aktywa rzeczowe	Aktywa niematerialne	Aktywa ludzkie
Twórca/ kreator	Przedsiębiorca	Producent	Wynalazca	-
Dystrybutor	Dystrybutor finansowy	Hurtownik/ Detalista	Dystrybutor własności intelektualnej	-
Wydierżawiający	Dzierżawca finansowy	Dzierżawca rzeczy	Dzierżawca aktywów intelektualnych	Konsultant
Pośrednik/ broker	Broker finansowy	Broker rzeczowy	Broker aktywów intelektualnych	Broker HR

Źródło: [Weill i in. 2005, s. 33].

Typologia modeli biznesu opiera się na dwóch podstawowych wymiarach. Pierwszy wymiar, rodzaje sprzedawanych praw, oznacza wyodrębnienie czterech podstawowych modeli biznesu: twórca, dystrybutor, wydierżawiający i broker. Drugi wymiar, rodzaj zaangażowanych aktywów – rozróżnia cztery najważniejsze rodzaje aktywów: finansowe, rzeczowe, niematerialne i ludzkie. Rozróżnienie to prowadzi do powstania trzech lub czterech podkategorii w ramach każdego z czterech podstawowych modeli biznesu. W sumie powstaje 14 wyspecjalizowanych typów modeli biznesu (2 zostały uznane za niemożliwe) [Weill i in. 2005, s. 7; por. Falencikowski 2013, s. 87].

3. Wykorzystanie modelu biznesu w sprawozdawczości zewnętrznej

Model biznesu jest coraz częściej wykorzystywany w sprawozdawczości zewnętrznej. Zgodnie z par. 10-14 Międzynarodowego Standardu Rachunkowości nr 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” w skład sprawozdawczości zewnętrznej mogą wchodzić:

- sprawozdanie finansowe,
- sprawozdanie z działalności,
- raport o wpływie jednostki na środowisko naturalne,
- sprawozdanie o wytworzonej wartości dodanej (por. [Świdarska 2007, s. 321-332]).

Z perspektywy sprawozdawczości zewnętrznej istotny jest sam opis modelu biznesu. W tym kontekście na uwagę zasługuje projekt przygotowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, dotyczący sprawozdania z działalności. Choć model biznesu nie został w nim wyraźnie przytoczony, to zostały wymienione następujące powiązane z tym terminem elementy:

- charakter biznesu,
- cele i strategie,
- zasoby, ryzyko i powiązania,
- wskaźniki działalności,
- krytyczne mierniki działalności wykorzystywane przez zarząd do porównania z założonymi celami [IASB 2010, par. 24].

Dodatkowo dyrektywa ws. ujawniania informacji niefinansowych rozszerzyła zakres informacji ujawnianych w sprawozdaniu z działalności dużych spółek giełdowych o oświadczenie na temat informacji niefinansowych, czyli informacje dotyczące co najmniej kwestii środowiskowych, społecznych i pracowniczych, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji i łapownictwu. W ramach oświadczenia ujawniany będzie krótki opis modelu biznesu jednostki [Dyrektywa Parlamentu Europejskiego, art. 19a]. Wpisuje się to w schemat modelu biznesu, którego elementem są relacje z poszczególnymi segmentami klientów [Osterwalder, Pigneur 2012, s. 32-33; por. Duczkowska-Piasecka (red.) i in. 2013, s. 34].

Najlepszym przykładem wykorzystania w sprawozdaniu finansowym modelu biznesu jest Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty finansowe”, który wymaga klasyfikacji aktywów finansowych w oparciu o model biznesu jednostki (par. 4.1). Jednak model biznesu jest również stosowany w innych standardach w sposób pośredni. Model biznesu jest wykorzystywany szczególnie w następujących sytuacjach:

- ujmowania, np. obowiązków związanych z restrukturyzacją (Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, par. 72),
- prezentacji, np. aktywów i zobowiązań w podziale na krótkoterminowe i długoterminowe (Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, par. 60),
- ujawniania, np. informacji o segmentach (Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 8 „Segmenty operacyjne”, par. 5).

Model biznesu może być również wykorzystany przy decyzji o wyborze wyceny według kosztu historycznego lub wartości godziwej. Oprócz wyceny, z modelem biznesu ściśle związane są alokacja kosztów oraz uznawanie przychodów [ICAEW FRF 2010, s. 8].

W celu wyboru odpowiedniego sposobu wyceny Penman [2007, s. 36, 39] wyróżnił dwa rodzaje działalności gospodarczej, które odzwierciedlają dwa rodzaje modelu biznesu (por. [EFRAG 2013, p. 3.43, 5.43]). W ramach pierwszego typu modelu biznesu firma przekształca czynniki produkcji i dodaje do nich wartość. Tego typu firmy zostały określone przez Singleton-Green [2014, s. 702] mianem „firm typu 1”. Dla tych firm, jak uznał Penman [2007, s. 36], właściwym podejściem jest koszt historyczny. Jednak firmy typu 1 niekoniecznie muszą mieć prosty model biznesu polegający na sekwencji: zakup, transformacja, sprzedaż. Na przykład firma Metro, która wydaje bezpłatne gazety, stosuje model biznesu FREE. Źródłem przychodów firmy są reklamodawcy, dla których świadczy usługi. Wiele firm w oparciu o rozwiązania internetowe, np. Google lub Skype, używają podobnego schematu [Osterwalder, Pigneur 2012, s. 93].

Penman [2007, s. 40-41] uważa, że wartość godziwa nie powinna być stosowana w odniesieniu do firm typu 1, ponieważ jeśli wszystkie pozycje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej byłyby zaprezentowane w wartości godziwej, to w większości przypadków wycena nie byłaby oparta na ich cenach rynkowych. Jak wynika z Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej nr 13 „Ustalanie wartości godziwej” w przypadku braku ceny rynkowej wartość godziwa jest rodzajem bieżącego kosztu zastąpienia (par. 62, B8). Ponadto, jak argumentuje ICAEW FRF [2010, s. 69], w przypadku zapasów brak możliwości zastosowania wartości godziwej wynika z faktu, że znalezienie nabywcy jest integralną częścią modelu biznesu. Wymiana rynkowa nie może być założona, dopóki ten etap nie zostanie zakończony.

Penman [2007, s. 39] wskazuje, że istnieją również firmy, gdzie dodawanie lub utrata wartości wynikają wyłącznie z wahań wartości rynkowej praw i obowiązków. Tego typu firmy zostały określone przez Singleton-Green [2014, s. 703] mianem „firm typu 2”. Przykładem jest firma, która kupuje aktywa na płynnym rynku finansowym, a następnie sprzedaje je z powrotem na tym samym rynku. Taki mechanizm oznacza brak jakichkolwiek działań w kierunku przekształcenia aktywów. Firma zarabia poprzez odpowiedni wybór terminu zakupu i sprzedaży. Można powiedzieć, że firmy tego typu w rzeczywistości świadczą usługi polegające na następującej sekwencji: wybór, zakup, posiadanie i sprzedaż inwestycji. Co prawda powyższa usługa obejmuje działania, które mają miejsce w firmie, ale wewnętrzne procesy nie przekształcają inwestycji. W przypadku firm typu 2 najbardziej przydatnych informacji z punktu widzenia potrzeb inwestorów dostarczają ceny rynkowe. Ponadto wykorzystanie cen rynkowych ułatwia możliwość uzyskania informacji o tych cenach z płynnych rynków finansowych. Zaletą stosowania cen rynkowych do wyceny jest również odzwierciedlenie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej rynkowej wartości firmy [Singleton-Green 2014, s. 703-704].

ICAEW FRF [2010, s. 26-30] przywołuje również możliwość zastosowania innych metod wyceny, jak odzyskiwalny koszt historyczny, koszt odtworzenia oraz odzyskiwalny koszt odtworzenia. Zaletą kosztu odtworzenia jest aktualizacja kosztów do poziomu aktualnych cen. Natomiast ustalenie wartości odzyskiwalnej odbywa się na podstawie wyższej wartości użytkowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia, czyli odzwierciedla opcje alternatywne dla aktywów w ramach modelu biznesu. W przypadku gdy firma przewiduje odzyskanie wartości poprzez:

- sprzedaż aktywów – wartość odzyskiwalna będzie wartością godziwą pomniejszoną o koszty zbycia,
- dalsze wykorzystywanie składnika aktywów – wartość odzyskiwalna byłaby wartością użytkową.

Wartość odzyskiwalna umożliwia odzwierciedlenie modelu biznesu, ponieważ obniżenie wartości aktywów do poziomu wartości odzyskiwalnej może świadczyć o tym, że model biznesu nie działa w sposób satysfakcjonujący zarządzających [ICAEW FRF 2010, s. 27; Singleton-Green 2014, s. 703].

Reasumując:

- gdy model biznesu firmy polega na przekształceniu czynników produkcji w nowe aktywa lub usługi będące rezultatami działalności, oczekuje się, że najbardziej użyteczną podstawą wyceny byłby generalnie koszt historyczny,
- gdy model biznesu firmy polega na kupnie i sprzedaży aktywów na tym samym rynku, z myślą o osiągnięciu korzyści ze zmian cen rynkowych, oczekuje się, że najbardziej użyteczną podstawą wyceny byłaby generalnie wartość godziwa [ICAEW FRF 2010, s. 42].

Przykłady gazety Metro, Google'a czy Skype'a pokazują, że powyższe zasady nie rozwiązują wszystkich problemów związanych ze stosowaniem kosztu histo-

rycznego i wartości godziwej (por. [Ronen 2014, s. 708]). Jednak powyższe spostrzeżenia mogą stanowić punkt wyjścia do dokonywania wyborów w tym zakresie.

4. Zakończenie

Istnieje wiele przykładów odzwierciedlenia modelu biznesu przedsiębiorstw w sprawozdawczości zewnętrznej. Jak wynika z przeprowadzonego przeglądu literatury, jednym z jego aspektów jest zapotrzebowanie na ujawnianie przez firmy opisu modelu biznesu, co ma na celu zrozumienie, jak biznes funkcjonuje i w jaki sposób firma zarabia pieniądze. Istotne znaczenie w tym względzie ma sprawozdanie z działalności, które w przeważającej części ma charakter opisowy, a model biznesu warto ilustrować schematem. Jednak problemem jest szczegółowość takiego ujawnienia. Jeśli jest ono bardzo krótkie, to jest mało prawdopodobne, aby mogło być pouczające. Jednak opis zbyt szczegółowy zwiększa ryzyko ujawnienia sekretu sukcesu danej firmy.

W przypadku sprawozdania finansowego istnieje sporo praktycznych trudności w odzwierciedleniu modelu biznesu przedsiębiorstw. W opracowaniu skoncentrowano się przede wszystkim na wycenie, szczególnie według kosztu historycznego i wartości godziwej. Zwrócono jednak uwagę, że model biznesu ma również znaczenie przy ujmowaniu, prezentacji i ujawnianiu informacji, co zilustrowano przykładami.

Z przeprowadzonego badania literaturowego wynika, że najbardziej oczywistą metodą odzwierciedlenia modelu biznesu jest koszt historyczny, z wykorzystaniem cen rynkowych do punktów, w których dochodzi do kontaktów firmy z otoczeniem zewnętrznym, tj. gdy kupuje czynniki produkcji oraz sprzedaje wytworzone dobra lub usługi. Podstawowym problemem zastosowania ceny rynkowej jest jej brak dla wielu aktywów. Jednak istnieją również inne możliwości ustalenia wartości bilansowej, jak np. wartość odzyskiwalna oraz wartość odtworzenia. Oczywiście wykorzystanie modelu biznesu nie jest ograniczone wyłącznie do sprawozdania z sytuacji finansowej. Jak zaznaczono, z modelem biznesu ściśle związane są alokacja kosztów oraz uznawanie przychodów.

Na podstawie przeprowadzonego badania można stwierdzić, że model biznesu stał się nowym wyzwaniem sprawozdawczości zewnętrznej.

Literatura

- Duczowska-Piasecka M. (red.), 2012, *Model biznesu w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Duczowska-Piasecka M. (red.), Poniatowska-Jaksch M., Duczowska-Małysz K., 2013, *Model biznesu. Nowe myślenie strategiczne*, Difin SA, Warszawa.

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, Dz. Urz. Unii Europejskiej, 15.11.2014.
- EFRAG, 2013, *The role of the business model in financial statements. Research paper*, European Financial Reporting Advisory Group, Autorité des Normes Comptables and Financial Reporting Council.
- EFRAG, 2014, *The role of the business model in financial statements. Feedback statement on research paper*, European Financial Reporting Advisory Group, Autorité des Normes Comptables and Financial Reporting Council.
- Falencikowski T., 2013, *Spójność modeli biznesu. Koncepcja i pomiar*, CeDeWu Sp. z o.o., Warszawa.
- IASB, 2010, *Management commentary. A framework for presentation*, IFRS Foundation.
- IASB, 2013, *A review of the conceptual framework for financial reporting. Discussion paper DP/2013/1*, IFRS Foundation.
- ICAEW FRF, 2010, *Business models in accounting: the theory of the firm and financial reporting. Information for better markets initiative*, ICAEW, London.
- IR, 2011, *Towards integrated reporting. Communicating value in the 21st century*, the International Integrated Reporting Council.
- IR, 2013, *Business model. Background paper for <IR>*, the International Integrated Reporting Council.
- Jones R.C., 2014, *Considering an entity's business model in financial reporting*, Austin Journal of Accounting, Audit and Finance Management, Vol. 1, Issue 1.
- Lambert S., 2008, *A conceptual framework for business model research*, 21st Bled eConference eCollaboration: Overcoming Boundaries through Multi-Channel Interaction, June 15-18, Bled, Slovenia.
- Leisenring J., Linsmeier T., Schipper K., Trott E., 2011, *Business model (intent)-based accounting*, www.icaew.com/.../business-models-measurement-an... (dostęp: 19.11.2014).
- Osterwalder A., Pigneur Y., 2012, *Tworzenie modeli biznesowych. Podręcznik wizjonera*, Wydawnictwo Helion, Gliwice.
- Page M., 2014, *Business models as a basis for regulation of financial reporting*, J Manag Gov 18.
- Penman S., 2007, *Financial reporting quality: is fair value a plus or a minus?*, Accounting and Business Research, special issue.
- Pielaszek M., Świdarska G.K., Krysiak M., 2014, *Model biznesu a polityka rachunkowości*, [w:] Kostur A., Pfaff J. (red.), *Polityka rachunkowości a kształtowanie wyniku finansowego*, Studia Ekonomiczne nr 201/14, Zeszyty Naukowe Wydziałowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice.
- Ronen J., 2014, *On the invariance of accounting principles to business models: a discussion of the Singleton-Green and Page articles*, J Manag Gov 18.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1126/2008 z dnia 3 listopada 2008 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 29.11.2008, z późn. zm.
- Schipper K., 2013, *The business model in accounting*, Deloitte Foundation/Federation of Schools of Accountancy Faculty Consortium.
- Singleton-Green B., 2014, *Should financial reporting reflect firms' business models? What accounting can learn from the economic theory of the firm*, J Manag Gov 18.
- Świdarska G.K., 2007, *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania*, [w:] *Rachunkowość wczoraj, dziś i jutro*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa.
- Świdarska G.K., Borowski S., Kariozen M., 2014, *Business model as a determinant of financial statements*, Journal of Management and Financial Sciences, Vol. VII, Issue 17.
- Weill P., Malone T.W., D'Urso V.T., Herman G., Woerner S., 2005, *Do some business models perform better than others? A study of the 1000 largest us firms*, Sloan School of Management Massachusetts Institute of Technology.